

Prva priporočila

Uporabniške usmerjevalne skupine za proces dezinstucionalizacije v Sloveniji

**v okviru Strategije Republike Slovenije za deinstitucionalizacijo
na področju socialnega varstva za obdobje 2024–2034
(StaDI 2024–2034)**

Inštitut RS za socialno varstvo
Center za dezinstucionalizacijo
Tržaška cesta 2, 1000 Ljubljana
deinstitucionalizacija@siol.net

**Odpiramo vrata za
enake pravice.**

Uvod

V skladu s Strategijo Republike Slovenije za deinstitucionalizacijo na področju socialnega varstva za obdobje 2024–2034 (v nadaljevanju: StaDI) je Ministrstvo za solidarno prihodnost septembra 2025 ustanovilo Uporabniško usmerjevalno skupino (v nadaljevanju: UUS). Skupina je bila oblikovana z namenom sodelovanja pri spremljanju, ocenjevanju in nadzorovanju kakovosti procesa deinstitucionalizacije.

UUS sestavljamo strokovnjaki iz izkušenj. Člani skupine zagotavljamo podporo ministrstvu, pristojnemu za dezinstucionalizacijo¹ in Centru za dezinstucionalizacijo na Inštitutu RS za socialno varstvo pri načrtovanju in izvajanju aktivnosti; akterjem v procesu deinstitucionalizacije (institucijam v preobrazbi, nevladnim organizacijam, multidisciplinarnim timom, uporabnikom in njihovim bližnjim) zagotavljamo terensko podporo; sodelujemo v nacionalni in lokalni promociji na področju deinstitucionalizacije; in pripravljamo opažanja in priporočila o poteku deinstitucionalizaciji v Sloveniji, ki jih nato predstavimo pristojnemu ministrstvu.

UUS vključuje pet članic in članov:

- **Nevenka Kos** je samozagovornica in ambasadorka lahkega branja pri zavodu RISA, kjer je zaposlena kot testna bralka in svetovalka in sodeluje pri pripravi raznih publikacij (npr. Vodnik po pravicah invalidov, brošure ZZZS in Varuha človekovih pravic). Kot predavateljica sodeluje na posvetih, konferencah in drugih dogodkih v Sloveniji in v tujini. Ima izkušnje z vodenjem samozagovorniških skupin in zagotavljanjem vrstniške podpore. Je soavtorica več del v lahkem branju (npr. Julija in Petra, Pod svobodnim soncem), piše in objavlja tudi članke in vsebine z vsebinami s področja pravic uporabnikov. Sodelovala je v več slovenskih in mednarodnih projektih (Lahko je brati, myPart, Train2Validate, Voices for Justice idr.). Ima pomembna znanja o deinstitucionalizaciji kot sodelavka v projektu Deinstitucionalizacija CUDV Črna na Koroškem v okviru uporabniške skupine, znanja o življenju v instituciji, procesu preselitve in skupnostnih storitvah.

---

¹ Strategijo za deinstitucionalizacijo na področju socialnega varstva za obdobje 2024–2034 je v marcu 2024 sprejelo Ministrstvo za solidarno prihodnost. Pristojnost za urejanje področja deinstitucionalizacije je s 5. 6. 2026 prešla na Ministrstvo za demografijo, družino in socialne zadeve v skladu z Zakonom o spremembah Zakona o Vladi Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 555/26)..

- **Sara Fras** je socialna delavka. V svojem diplomskem delu o samomorilnosti med mladimi je dala glas ljudem z lastno izkušnjo samomorilnosti. Magistrirala je z raziskavo na področju skrbništva za odrasle osebe, kjer je predstavila prvoosebne izkušnje ljudi, ki so (bili) postavljeni pod skrbništvo. Med letoma 2021 in 2022 je kot prostovoljka sodelovala v procesih preobrazbe Doma na Krasu in CUDV Črna na Koroškem, kjer je s stanovalci pripravljala osebne načrte, analize tveganja in sodelovala pri organizaciji izobraževanja za zaposlene v obeh zavodih. V istem obdobju je na društvu Slišanje glasov izvajala individualno podporo ljudem na domu. Na Fakulteti za socialno delo je sodelovala v raziskovalnem projektu Preobrazba varovanih oddelkov v skupnostne oblike oskrbe odraslih in otrok z oviranostmi.
- **Tina Burlin** že več let sodeluje z Društvom Slišanje glasov. Izobraževala se je na področju filozofije in antropologije. Njene izkušnje z delom na področju osebne asistencije so pomembno prispevale k njenemu znanju s področja sistema invalidskega varstva in zagotavljanja podpore posamezniku v vsakdanjem življenju. Opravila je izobraževanje za vrstniško podporno delavko, ki ga izvajajo pri Društvu Slišanje glasov. Vodi podporne skupine in skupino knjižni klub, iz česar izhajajo njene bogate izkušnje na področju vodenja in dela s skupino. Je govorka in predavateljica na številnih javnih dogodkih povezanih s področjem duševnega zdravja. Je tudi učiteljica italijanščine in večletna prostovoljka v različnih organizacijah (v Sloveniji in tujini) na področju duševnega zdravja, kulture in človekovih pravic.
- **Gregor Benedik** že več let sodeluje v procesu dezinstucionalizacije v Domu na Krasu, v zadnjem letu pa tudi v projektu dezinstucionalizacije »Doma na Krasu« kjer je sodeloval v različnih delovnih skupinah. Več let je kot predsednik vodil svet stanovalcev Doma na Krasu. Aktiven je v različnih uporabniških skupinah in redno sodeluje na različnih strokovnih in kulturnih dogodkih. Ima ključna znanja o delovanju sistema institucionalnega varstva v Sloveniji, o procesih preselitve v skupnost in o skupnostnih storitvah.
- **Blaž Pirman** je končal dvoletni program za pomočnika v biotehnikih in oskrbi na Biotehniškem izobraževalnem centru Ljubljana (BIC) in je zaposlen v Drugi violini. Skupaj s sodelavci_kami je posnel film Nevidni (The Invisible Ones) v katerem je glavni igralec in s katerim pomembno prispeva k zmanjševanju stigme in ozaveščanju o pravicah ljudi z oviranostjo. Kot predavatelj ima pomembne izkušnje na področju zagotavljanja izobraževanja za odrasle (npr. Inkluzivno

izobraževanje odraslih ljudi z oviranostjo). Je aktiven član samozagovorniške skupine, in je viden zagovornik z več nastopi v medijih in na raznih konferencah.

Okvir za pripravo prvih priporočil

Članice in člani uporabniške usmerjevalne skupine smo 23. aprila opravili prvi terenski obisk. Obiskali smo zavod Dom na Krasu v Dutovljah, vključno z dvema stanovanjskima skupinama. Pogovarjali smo se s strokovno vodjo zavoda, s svetom stanovalcev Doma na Krasu in z uporabniki, ki živijo v stanovanjskih skupinah.

Spodnja priporočila in komentarji so bili oblikovani na podlagi opažanj iz obiska.

Priporočila

Dom na Krasu, ki smo ga obiskali člani UUS, je posebni socialnovarstveni zavod za ljudi z oviranostjo, ki se je v zadnjih šestih letih intenzivno lotil procesa dezinstucionalizacije, predvsem s pomočjo evropskih projektov. Med obiskom smo zbirali informacije o poteku dezinstucionalizacije v zavodu, o procesu preselitve in o tem, kakšno je življenje ljudi z oviranostjo v zavodu in v stanovanjskih skupinah zavoda, kakšno podporo prejemajo ljudje in s kakšnimi izzivi se srečujejo v vsakdanjem življenju. Spodaj navajamo priporočila², ki smo jih oblikovali po terenskem obisku.

1. Dezinstucionalizacija

En od najbolj pomembnih ciljev Strategije za dezinstucionalizacijo v Sloveniji je, da se bo v skupnost preselilo okrog 3.400 ljudi, ki trenutno živijo v zavodih. Nekateri zavodi v Sloveniji, kot je Dom na Krasu, so že začeli s procesom dezinstucionalizacije in selijo ljudi iz zavoda v manjše enote v skupnosti. Ljudje se pri tem večinoma selijo v stanovanjske skupine in v bivalne enote.

Zavodi se ne bodo mogli preoblikovati, če bodo sprejemali vedno nove uporabnike na mesta tistih, ki so se preselili v skupnost, in če bomo še naprej vlagali veliko denarja v zidove – v obnove zavodov, streh, gradnjo novih prizidkov, itd.

---

² Priporočila bodo objavljena na spletni strani Centra za dezinstucionalizacijo: [Dezinstucionalizacija Slovenija - DI SLO](#)

Prav tako želimo opozoriti, da je pomembno da so v vodenje in spremljanje procesa dezinstucionalizacije vedno vključeni ljudje z oviranostjo – tako na državni ravni, kot tudi v samih zavodih, kjer poteka dezinstucionalizacija.

Na podlagi terenskega obiska in na podlagi lastnih izkušenj opažamo, da odločevalci, strokovnjaki in zaposleni v zavodih včasih verjamejo, da so uporabnike aktivno vključevali, ko so jim povedali, kaj je dezinstucionalizacija, kam se bodo uporabniki preselili in s kom bodo živeli. To, da smo ljudje z oviranostjo informirani o tem, kaj se dogaja, je pomembno, a to še ne pomeni, da smo enakopravno vključeni v vodenje in spremljanje procesa dezinstucionalizacije. Ni dovolj, da zaposleni in ostali ljudem samo povedo, kaj se bo zgodilo. Ljudje z oviranostjo moramo imeti možnost povedati svoje mnenje in skupaj odločati. Ljudje z oviranostjo moramo sodelovati pri vseh pomembnih odločitvah o dezinstucionalizaciji.

Ministrstvo za demografijo, družino in socialne zadeve (v nadaljevanju: MDDSZ) naj poskrbi, da se bo čim več ljudi iz zavodov preselilo v skupnost. Pri tem naj se ljudje selijo v čim bolj običajna – individualna stanovanja, in ne samo v stanovanjske skupine in bivalne enote. MDDSZ naj vlaga v razvoj podpore ljudem v skupnosti, manj denarja naj gre za obnovo in širjenje zavodov. MDDSZ naj zagotovi vključevanje ljudi z oviranostjo v vodenje procesa dezinstucionalizacije na vseh ravneh – pri vseh odločitvah mora veljati pravilo: Nič o nas brez nas.

2. Preoblikovanje varovanih oddelkov socialnovarstvenih zavodov

Zavodi sprejemajo uporabnike na varovani oddelki pogosto tudi, ko so že vse postelje na oddelku zasedene. Ljudi na varovanem oddelku je tako preveč, kar ne omogoča dobrih pogojev za okrevanje uporabnikov.

Tudi Dom na Krasu sprejema nove ljudi na varovani oddelki. Dom na Krasu je zavod v preobrazbi. Zavod se bo težko povsem preobrazil, če v njega sprejemajo vedno nove ljudi.

Videli smo, da je varovane oddelke težko spremeniti in iz teh oddelkov preseliti ljudi. Ljudje bi morali imeti več podpore, da bi lahko hitreje zapustili varovane in tudi druge oddelke v zavodih.

MDDSZ priporočamo, da pripravi natančen načrt za preobrazbo varovanih oddelkov v Sloveniji. Ta naj vključuje tudi razvoj storitev za podporo ljudem ob prehodu nazaj v skupnost, da bodo lahko čim prej zapustili varovani oddelek.

3. Preprečevanje revščine ljudi z oviranostjo

Na terenskem obisku so uporabniki Doma na Krasu povedali, da je plačilo institucionalnega varstva zanje vedno dražje. Ugotavljajo, da se zvišuje cena oskrbnine, ne pa tudi kakovost storitev. Uporabnike moti, da je cena oskrbnine višja, višina žepnine, ki jo prejmejo mesečno, pa ostaja enaka.

Zaradi višanja stroškov in nizke žepnine ostaja uporabnikom mesečno na voljo vse manj denarja, s katerim bi lahko pokrili svoje potrebe in interese, kot na primer prostočasne dejavnosti in ostale aktivnosti, s katerimi se vključujejo v skupnost.

Opažamo, da se številni ljudje z oviranostjo, ki živijo v zavodih in stanovanjskih skupinah, soočajo z revščino. To omejuje njihovo samostojnost in možnosti za polno vključevanje v življenje v skupnosti.

Država mora preprečiti revščino ljudi z oviranostjo, ki potrebujejo podporo.

Priporočamo MDDSZ, da preuči materialni položaj ljudi, ki živijo v zavodih in stanovanjskih skupinah in pripravi načrt preprečevanja revščine ljudi, ki potrebujejo podporo. Tak načrt mora zajemati tudi spremembo zakonov, ki vplivajo na materialni položaj ljudi z oviranostjo.

Prav tako priporočamo MDDSZ, da spremeni zakone tako, da plačilo za podporo, ki jo človek potrebuje, ne pade na ramena uporabnika, njegove družine in občine, pač pa naj se krije iz državnega proračuna.

4. Delo ljudi z oviranostjo

Nekateri uporabniki so ob našem obisku izrazili, da bi se želeli zaposliti. Veliko ljudi, ki živi v zavodih in v stanovanjskih skupinah, je zelo delovnih. Radi delajo, želijo pa si boljših delovnih pogojev.

Člani UUS se strinjamo, da je pomembno, da ima vsak uporabnik možnost delati, izbrati, kje bo delal in zaslužiti denar. Člani UUS smo zaposleni v različnih oblikah zaposlitev. Pomembno je, da ljudje dobijo za svoje delo pošteno plačilo, da lahko sklenejo pogodbo o zaposlitvi in uveljavljajo vse pravice iz dela.

Tako iz terenskega obiska, kot iz lastnih izkušenj sporočamo, da ni prav, da človek za vsak dan dela v delavnicah varstveno delovnega centra ali pa npr. v okviru delovne terapije, dobi 22 EUR na mesec »nagrade«.

Ni prav, da človek ob delu nima npr. plačanega dopusta, bolniške odsotnosti ali drugih pravic. Če človek živi v zavodu ali v stanovanjski skupini in se mu po nekem naključju posreči, da se zares zaposli, bo ves njegov zaslužek šel za plačilo storitev.

Ljudje, ki delajo v delavnicah ali na delovni terapiji, ne bi smeli za svoje delo dobiti le simbolične nagrade – če njihovo delo ustvarja vrednost, morajo biti zanj pošteno plačani.

Delo mora ljudem pomagati do večje samostojnosti in boljšega življenja, ne pa jih postavljati v slabši socialni položaj.

Država mora ljudem z oviranostjo zagotoviti boljše delovne pogoje in boljše zaposlitvene možnosti.

MDDSZ naj v sodelovanju z drugimi pristojnimi ministrstvi poskrbi, da bodo imeli ljudje z oviranostjo enake možnosti za delo kot vsi drugi. Ljudje z oviranostjo morajo imeti možnost:

- **da sami izberejo, kje želijo delati;**
- **da se redno zaposlijo in dobijo pogodbo o zaposlitvi, ki jo sklenejo neposredno s svojimi delodajalci;**
- **da za svoje delo dobijo pošteno plačilo;**
- **da imajo enake pravice kot drugi delavci, na primer plačan dopust.**

MDDSZ priporočamo, da zagotovi take storitve, da bodo ljudje z oviranostjo, ki želijo delati, dobili podporo, ki jo potrebujejo, da najdejo zaposlitev in da jo lahko tudi obdržijo.

MDDSZ priporočamo, da spremeni tudi pravila, da bodo ljudje, ki živijo v zavodih ali stanovanjskih skupinah, lahko obdržali denar, ki ga zaslužijo.

5. Boljši delovni pogoji za zaposlene, ki zagotavljajo podporo ljudem z oviranostjo

Na terenskem obisku smo izvedeli, da zavod v preobrazbi težko pridobiva nove zaposlene. Tudi iz lastnih izkušenj vemo, da je včasih težko pridobiti kader, ki bi izvajal podporo ljudem z oviranostjo. Kakovost podpore, ki jo ljudje z oviranostjo dobimo, je odvisna tudi od kakovosti kadra, ki nam podporo zagotavlja.

MDDSZ priporočamo da skupaj z drugimi pristojnimi ministrstvi dela na razvoju dobro usposobljenih in dobro plačanih zaposlenih, ki bodo zagotavljali kakovostno podporo ljudem z oviranostjo v skupnosti, na promociji teh poklicev in na razvoju dobrih delovnih pogojev, ki bodo za iskalce zaposlitve bolj privlačni.